

Täysistunto

Torstai 22.10.2015 klo 16.02

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi esitutkintalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 66/2015 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu

18.59 **Oikeus- ja työministeri Jari Lindström** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä esitutkintalain muuttamisesta pannaan täytäntöön uhridirektiivi pois lukien uhrien tukipalvelua koskevat artikkelit. Uhridirektiivi sisältää uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskevat vähimmäisvaatimukset, joita on noudatettava koko EU:n alueella.

Hallitusohjelman mukaan hallitus parantaa rikoksen uhrin asemaa rikosprosessissa lainsäädäntöä kehittämällä. Esitutkintaviranomaisen velvollisuutta antaa asianomistajalle tietoa hänen oikeuksistaan laajennettaisiin. Esitutkintaviranomaisen olisi annettava asianomistajalle tietoa muun muassa mahdollisuudesta saada tukea ja suojelua. Asianomistajasta tehtäisiin jatkossa esitutkinnan aikana yksilöllinen arviointi, jossa selvitetään, tarvitaanko asianomistajan suojelemiseksi erityistoimenpiteitä asiaa esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä käsiteltäessä.

Säännöksiä asianomistajan oikeudesta saada ilmoitus vangin tai tutkintavangin vapautumisesta tarkistettaisiin. Esityksen mukaan asianomistajalla olisi halutessaan oikeus saada ilmoitus vangin tai tutkintavangin vapautumisesta. Uudet säännökset koskisivat laissa erikseen lueteltuja henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvia rikoksia ja seksuaalirikoksia, joissa ilmoittamista voidaan pitää rikoksen luonne ja vakavuus huomioon ottaen perusteltuna.

Asianomistajan oikeutta asiankirjan käännöksiin laajennettaisiin. Jatkossa asianomistajalla olisi oikeus saada pyynnöstään käännös muun muassa esitutkinnan lopettamisesta tai syyttämättä jättämistä koskevasta päätöksestä.

Arvoisa puhemies, tässä lyhyesti.

19.01 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa puhemies! Huomasin, että tästä esittelystä ministeri Lindström näytti nauttivan enemmän kuin tuosta edellisestä, ja minäkin tervehdin tätä lakiesitystä kyllä hyvällä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 55/2015 vp

Aika usein tässä salissa kuulee keskusteluja, kun ollaan huolissaan vankien kohtelusta taikka vankien tilanteesta, mutta harvemmin niitä puheenvuoroja, joissa kannetaan huolta rikoksen uhreista. Tässä lakiesityksessä laitetaan täytäntöön rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskeva direktiivi, ja pidän erittäin myönteisenä sitä, että säännöksiin tulee velvoite vapautumisesta ilmoittamisesta. Silloin, kun kyse on henkeen, terveyteen, vapauksen tai rauhaan kohdistuneesta rikoksesta tai seksuaalirikoksesta, asianomistajalla olisi halutessaan oikeus saada tieto, ilmoitus, vangin tai tutkintavangin vapauttamisesta ja tiettyin edellytyksin muusta vankilasta poistumisesta. Tässä esityksessä todetaan kuitenkin, että edellytyksenä on lisäksi se, että ilmoittamisesta ei arvioitaisi aiheutuvan kuitenkaan vaaraa myöskään vapautuvalle vangille tai tutkintavangille, hänen hengelleen tai terveydelleen. Se on varmasti aivan perusteltua.

Uhrin kannalta on tärkeää, että myös oikeudenkäynnit olisivat inhimillisiä ja sellaisia, että ne toimisivat hyvällä tavalla taikka eivät ainakaan repisi näitä rikostapauksia uudelleen auki. Erityisesti väkivalta- ja seksuaalirikosten uhrien kohdalla ja lapsien kohdalla toivon, että tehtäisiin entistä enempi työtä sen hyväksi, että oikeudenkäynnit olisivat nopeammin aikataululla tuosta tapauksesta ja niissä olisi mahdollisuus saada riittävä tuki ja myös oikeus toimia niin, että ei joutuisi kohtaamaan rikoksen tekijää.

Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on paljon kohtia, joissa muun muassa tuodaan esille myös uhrin oikeus suojeluun rikostutkinnan aikana. Ja täällä todetaan, että rikostutkinnan aikana uhrin kuulustelut on suoritettava ilman aiheetonta viivytystä, ja toisessa alakohdassa, että rikostutkinnan aikana uhrin kuulustelujen lukumäärä on pidettävä mahdollisimman pienenä ja rikostutkinnan aikana uhrin mukana pitää voida olla oikeudellinen edustaja tai hänen itsensä valitsema henkilö. Nämä ovat tärkeitä asioita ja erityisesti lapsiuhrien kohdalla poikkeuksellisen tärkeitä.

Mutta se kohta, jonka takia erityisesti halusin puheenvuoron käyttää, on tämä ilmoitus asianomistajan oikeudesta saada ilmoitus vapauttamisesta. Tämä lista on pitkä, ja yhteen kohtaan täällä kiinnitin itse huomion. Momentin mukaan esitutkintaviranomaisen olisi ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava asianomistajalle oikeudesta saada ilmoitus vangin tai tutkintavangin vapauttamisesta ja vankilasta ja niin edespäin. Ja jäin itse miettimään, että eikö tämä pitäisi olla mieluumminkin siinä muodossa, että tuon ilmoituksen pitää olla perille mennyt ennen kuin rikollinen, vanki, vapautetaan. Eli tämä jättää pienen mahdollisuuden sille, että ilman aiheetonta viivytystä voisi syntyä tilanne, että vanki, rikollinen, vapautuu ja tieto ei ole vielä uhrille mennyt, ja tämä saattaa joissain tilanteissa aiheuttaa vaaratilanteita.

19.05 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Voin yhtyä tuohon Heinosen puheeseen monelta kohdilta. Haluan kuitenkin tuoda ihan muutaman seikan tuohon, mihin itse kiinnitin huomiota, seksuaalirikoksissa tästä ilmoituksesta asianomistajille. Täällä perusteluissa todetaan, että Rikosseuraamuslaitos tai poliisi, riippuen tilanteesta, arvioi sen vangin tai tutkintavangin turvallisuuden ja sen, jos se edellyttää, että ilmoitusta ei anneta. Toivoisin, että vähän pohdittaisiin sitten jatkotyöskentelyssä, minkälaisia edellytyksiä siinä on ja että siihen ei mennä sitten liian kevyesti, ettei siitä tule äkkiä pääsääntö — siinä kun ei ole mitään muutoksenhakuoikeutta, ilmeisesti kantelumahdollisuus ja näin — ja että se ei tee tätä tyhjäksi.

Minusta tämä on erittäin hienoa, tämä on hallitusohjelman mukaista, että vihdoinkin me parannamme asianomistajan asemaa. Olen samaa mieltä kuin edustaja Heinonen, että ai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 55/2015 vp

van oikeutetusti oikeusvaltiossa edellytetään, että syytetyn asema on turvattu ja hänellä on oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Mutta usein on unohtunut nimenomaan tämä asianomistajan asema. Olen lukuisissa oikeudenkäynneissä ollut avustajana, myös siellä tuomarin paikalla, ja katsonut joskus säälien asianomistajaa, hänellä ei ole tukihenkilöä eikä mitään — siellä syytetyn avustaja pommittaa kyllä täysillä — eikä ole ketään ihmistä. Se on ollut tosi ahdistavaa.

Mikä on minusta erittäin hienoa, on se, että samaa sukupuolta oleva henkilö kuulustele seksuaalirikoksissa. Tämä olisi ehkä yksi semmoinen asia, mihin voisi kiinnittää huomiota oikeusapulaissa, että seksuaalirikoksissa olisi oikeus saada samaa sukupuolta oleva puolustaja, koska monesti sieltä voi tulla esimerkiksi mies — olen ollut määräämässä tällaisia puolustajia ja hakemassa niitä, ja silloin on ollut tilanne se, että joku nainen tai tyttö on sanonut, että hän ei olisi millään halunnut miestä puolustajakseen, että hänellä ei ole luottamuksellinen suhde. Tällaisia voisi miettiä muuallakin lainsäädännössä näiden seksuaalirikosten osalta. Kiitän, tämä on erittäin hyvä lakiuudistus.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.